

Klasiko bitxi • arront klasiko

Joxemiel Bidador

Ebaristo Bustintza Kirikiño zenaren abarrak

Ahitzten ari zaigun mende honen hasieran euskal literaturak izan duen idazlerik emankorrenetarikoa zein irakurrienetarikoa izan zen Ebaristo Bustintza; *Euzkadi* egunkari jeltzalean, «Euzkel atala» sinatzen zuen Kirikiño.

Ebaristo Bustintza Lasuen Mañariko Etxanon jaio zen, 1866ko urriaren 26an, eta haurtzaroa herri bereko Zumelaga izeneko etxean eman zuen. Gaztetxo zela, 1878an, Bustintzatarak Al-bazeteko Almansara egin zu-ten, aitaren ogibideak era-manda. Hantxe bukatuko zi-tuen Ebaristok batxilerreko ikasketak, bikain amaitu ere, segituan Madrileko Unibertsitate Zentralera joateko. Madri-len Marin abade frantsesaren ostatuan bizi izan zen, biziki-deen artean Miguel Primo de Rivera diktadorea bera ze-goela. Bideetako Ingeniaritzan hasi bazen ere, azkenean Fisi-ka-Matematiketako lizentzia-tura ikasi zuen, 1891rako lor-tu zuena. Orduan Guadalajara alde-ko Siguenzara jo zuen, hango apez-pikutegiko eskolan matematika ira-kasle jarduteko. Euskal Herrira 1899ra arte ez zen hartzara itzuliko.

Bustintzaren Bilboratzearekin euskal literaturak garrantzizko idazle bat erdietsi zuen. Lehenbiziko idaz-kiak, Mañari ezize-nez, Azkue-ren *Euskal-tzale* aldizkarian agertu zi-tuen, hamairu osotara. Aldiz-kari hori 1899an desagertu zenean, Azkuek *Ibaizabal* argitalpena sortu zuen, eta Bus-tintza bera zuzendarikide au-keratu. Bi aldizkari horietan agerturiko lan gehientsuenak umorezko ipuinak ziren, kon-takizun laburrak eta nekazari munduko berriak edota ahol-kuak.

Azkue bere hiztegiaren argi-taratze lanak zaintzeko Parisa 1903an joan zenean, Bilboko lkastegian ematen zituen euskarazko ikastaldiak beste nor-baiten esku utzi behar izan zi-tuen eta Bizkaiko Diputazioari zuzendu gutun batean bere ordezkia Bustintza izateko es-katu zuen. Bustintzak orduan hartu zuen lana, alta, luzaro-an mantendu zuen, lehenbizi Azkueren partez, gero Azkue-rekin batera, eta azkenean, berriz ere bakarrik, 1928ra ar-te. Euskarazko eskolen ema-teak diru gutxi ekartzen ziola-ko edo, areago 1909ko iraila-ren 25ean iloba

euskaraz, berriz, «Euzkel ata-la». *Euzkadin* 15 bat urte eman zuen, harik eta osasu-nak beharturik egunkaria utzi zuen arte Orixek ordezkatuta. Zumelagako baratzean zego-e-la, 1928ko abenduaren 26an, hormaren bestaldera begira-tzeko harri baten gainean igo zen; halako batean harria ku-lunkatu zitzaion, labandu eta erori egin zen, besoa hautsi zi-tzaiolarik. Orduz geroztik, Bus-tintzaren osasuna geroago eta trenputxartuagoa, egun gutxi igarota, 1929ko urtarrilaren 31n zendu zen, hemiplegia eraso baten eraginez.

Kirikiño bizi zela liburu bakarra eman zuen argitara, 21 ipuin biltzen zituen *Abarrak* alegia (1918). Hil ondo-ren *Bigarren* abarrak agertu ziren (1930), aurre-tik *Euzkadin* ateratako 46 ipuinekin. Bustintzaren lan zabala jasotzeko bi saio horiek segida luzea izan dute, guztietan berrar-gitarapenak: *Abarrak*, ipuiak eta kondairak (1956), Euskal-tzaindiak gipuz-keraz eta bizkaie-raz karrikaratu bost ipuin; *Abarrak* (1966), Santi Onaindiak apaila-tu bi abarren eta beste

testu zenbaiten bildumarik osotuen; *Bigarren* abarrak (1980), hori ere Santi Onain-diak apailatua; *Abarrak* (1986), Klasikoak sailean Itziar Lakak atondurikoa; *Bi-garren* abarrak (1991) Klasi-koak sailean Ainhoa Beola eta Inma Muñoa bikoteak presta-turik; eta azkenik *Abarrak* (1995), Iñaki Urdanibiak apai-latu Egin Biblioteka bildu-man.

Bustintza Ozerinekin ezkondu zenetik, Montellanoko San Antonio mehatz elkartasune-rako hasi zen lanean, kontu-eramaile. Lan hura, ordea, 1913an utzi zuen, sortu berria zen *Euzkadi* egunkarian lane-an hasi zenean. Honetan bi atalen egilea genuen, erdaraz «Temas vascos» zeritzana eta

zuen Basilia

panpilonia zirkus

Pello Argiñarena

Taxiek ematen omen dute hiri bat ezagutzeko neurria. • MIKEL SAIZ

Taxi Driver

Estu eta larri nabil ordua-rekin. Hamaiketan daukat egina hitzordua medikua-rekin.

Vicente, Tuterako karrikako geltokian tartarrean ari da bere lankideekin helmuga ezezagun batera joateko zain. Nafarroako Ospitalera ziztu bizian eramateko eskatu diot. Erretrovisoretik erne begira-tzen duen bitartean, aurtengo udazkeneko eguraldiaz hasi zait solasean. (¡Cines Golem!). Semaforo gorrian gelditu ondoren beste mintzagai bati heldu dio elkarrizketaren bila. «Goizeko zortzietan hasi eta iluntzerarte» ordutegirik gabeko lana omen da taxista-rena. Batez ere, «goiz-goizean eta eguerdi partean» egoten omen da mugimendu apur bat. (¡Renfe!). Aurreko asen-tuan dagoen *Diario de Nava-rra* hartu dut esku artean gainbegirada bat emateko asmoz.

Nolanahi ere, gizonak bakarrikzetaekin jarraitzen du Antso Azkarraren etorbi-dea zeharkatzen dugun bitar-tean. (¡Hotel Albret!). «Gauetz, langabezian dagoen seme gazteenak hartzen du bolan-tea». Hala eta guztiz ere, taxiak etorkizun iluna dauka-la errepikatzen du etengabe. Vicente, nire ixiltasunaren eraginez, mesfidati begiratu du oraingoan erretrovisore-tik. «Arriskua ere hortxe dago, edonor sar daiteke gure auto-an».

Pio XII.ren etorbidera hur-biltzen ari gara. (¡Cafeteria Rumbos!). «Burgosen jaio eta duela 26 urte Iruñera ezkon-du nintzen». Garai hartan,

lanbide honetan aritzeko ara-zorik ez zegoen bere aburuz. «Gasolioak ez zuen egungo prezioa eta COTUpeko villa-vesekin ez zegoen arazorik». Orain, berriz, autobusak gau eta egun ibiltzen direlako zexu azaltzen da gure prota-agonista. (¡Universidad Públi-ca!). Ororen biñeta gaurko honetan ere ez dut ulertu. Olariagareñ sakontasun komikoa lantzen ari dela ematen du. Taxista ez da ixil-tzen. Bere tragediarekin aurrera doa, bakarrik. (¡Hos-pital de Navarra!). «318 al habla, voy para allá, cambio y corto».

Itxura guztien arabera, norbait zain dago gure helmugan. Ez dirudi lan gutxi dago-enik. (¡Parlamento Foral!). Audi 4a, berriz ere, semaforo aurrean gelditu egin da. «Gai-nera, hiru urtetik behin autoa aldatzeko beharra daukat, bestela zaharkiturik gelditzen da hainbeste kilometro egin ondoren. Jainkoari esker, Ospitalera iristear gaude. (¡Torre Basoko!). Atari nugu-sian gelditu ordeztu, hobe nuke agian, larrialdien sarrerarai-no jotzea».

Taxiek ematen omen dute hiri bat ezagutzeko neurria. Bide luzea daukagu oraindik Iruñean, prezioak eta hitz jarioa moteltzerako tenorean. «Beno, gazte, azkenean hementxe gaudela». 920 peze-taren truke, mila esker eman dizkit Vicentek, autobus gel-tokitik honeraino negar bate-an ekartzeagatik. (¡Juzgado de Guardia!). Gainera, beran-du da dagoeneko. Aspirina bat, azkar!!

Ziria

• Motxorrosolo •

Osatzaileak

Jaingo ttikiak gurtzen dituztenen xaxatzailea. Larre motzean goxo-garratzetan jakitun. Bat baino gehiagok jenero literarioen berritzaile jotzen du. Hamaikagarrenez osatzaileekin egin du topo. Ez da hondarreko enkontrua izan-nen.